

STRESZCZENIA

Fryderyk CZEKAJ¹

WYKORZYSTANIE URZĄDZEŃ NOKTOWIZYJNYCH W OKRESIE II WOJNY ŚWIATOWEJ PRZEZ NIEMIECKIE JEDNOSTKI PANCERNE

Lotnictwo, które w Wielkiej Wojnie po raz pierwszy zastosowano do wykrywania wojsk przeciwnika oraz do ich obezwładniania, wymusiło nowe sposoby prowadzenia działań bojowych. Marsz dużych kolumn wojsk, który poza rubieżą styczości wojsk był wykonywany swobodnie, został narażony na obserwację i uderzenia lotnictwa. Wojsko rozpoczęło przemieszczanie się w strefie wojennej z reguły w nocy. O ile piechota w nocnych marszach radziła sobie w miarę swobodnie, o tyle czołgi i samochody ze względu na ciemność miały duże utrudnienia. Aby zapewnić swobodne przemieszczanie się pojazdów mechanicznych w nocy opracowano urządzenia do obserwacji w nocy, zwane noktowizorami. Noktowizor to przyrząd elektroniczny umożliwiający widzenie obiektów w ciemności. Pierwsi badaniami i opracowaniem urządzeń do obserwacji w nocy zajęli się naukowcy niemieccy. Pierwsze urządzenia zastosowano w lotnictwie i artylerii przeciwlotniczej na przełomie 1941/42 roku. Kolejne urządzenia opracowano i zamontowano na czołgach typu Panthera. Badaniami i rozwojem urządzeń noktowizyjnych zajmuje się równoległe kilka zakładów produkcyjnych. Zamontowane urządzenia noktowizyjne na czołgach, wytypowanych jednostek, wykorzystane były w walkach wojsk niemieckich z aliantami. Niezależnie w tym samym okresie badaniami nad noktowizją zajmowali się naukowcy amerykańscy. Ich celem było opracowanie celownika noktowizyjnego dla karabinków. Pierwsze noktowizory zamontowano w USA na karabinkach M1, których w toku drugiej wojny światowej wyprodukowano i zamontowano 1700 sztuk. Podlegały one szczególnej ochronie.

Słowa kluczowe: noktowizor, Spanner I.

THE USE OF NIGHT VISION DEVICES IN THE WORLD WAR II BY GERMAN PANZER UNITS

The aviation, used for the first time in the Great War to detect and overpower the enemy forces, forced the new ways of conducting combat activities. The marching of large columns of militaries, which was conducted freely away from the borders, was endangered by observation and air strike. Militaries began to move within the war zone at night, as a rule. While the infantry did quite well in marching at night, tanks and vehicles faced certain difficulties due to the darkness. To enable motor vehicles free movement at night, devices for observing objects at night, called night vision devices, were developed. A night vision device is an electronic device enabling observing objects at night. It was German scientists who as first dealt with the research and development of the devices for conducting observation at night. First devices were used in the aviation and anti-aircraft artillery, between 1941 and 1942. The next device was developed and installed in the Panthera tank. A few manufacturers simultaneously worked on the research and development of night vision devices. The night vision devices installed on tanks of selected units were used in fights between German and Allied troops. Independently, at the same time American scientists conducted research on night vision. They aimed at developing night vision sight for carbines. The first night vision devices were installed in the USA on M1 carbines, produced and installed in the amount of 1700 pieces during the WWII. They were subject to a special protection.

Keywords: Night vision device, Spanner I. night observation.

DOI:10.7862/rz.1017.hss.16

Przesłano do redakcji: luty 2017 r.
Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

---

¹ Gen. Fryderyk Czekaj, Politechnika Rzeszowska

ODDZIAŁYWANIE STOPNIA UZWIĄZKOWIENIA NA POPYT NA PRACĘ W KRAJACH OECD⁴

Celem artykułu jest ocena wpływu stopnia uzwiązkowienia rynków pracy na zmiany popytu na pracę w krajach OECD. Stopień uzwiązkowienia mierzony jest udziałem liczby członków związków zawodowych wśród liczby pracujących ogółem. W opracowaniu opisano zróżnicowanie oraz zmiany stopnia uzwiązkowienia, stopy wzrostu PKB oraz stopy wzrostu liczby pracujących w krajach OECD w latach 2001–2014.

Chcąc zbadać wpływ stopnia uzwiązkowienia na popyt na pracę w krajach OECD posłużono się równaniem będącym rozszerzeniem keynesistowskiego modelu rynku pracy. Przyjęto hipotezę, że przy danej stopie wzrostu PKB, wzrost stopnia uzwiązkowienia początkowo przyspiesza tempo wzrostu liczby pracujących, a po osiągnięciu pewnego poziomu zaczyna je ograniczać. Analizy statystyczne nie potwierdziły przyjętej hipotezy. Z oszacowanych parametrów wynikało, że wzrost stopnia uzwiązkowienia zazwyczaj przekładał się na spadek stopy wzrostu liczby pracujących przy danej stopie wzrostu PKB.

Słowa kluczowe: związki zawodowe, stopa wzrostu PKB, stopa wzrostu liczby pracujących, rynek pracy.

INFLUENCE OF TRADE UNION DENSITY ON LABOUR DEMAND IN OECD COUNTRIES

The aim of this article is examination of the influence of trade union density on the changes in labor demand in the OECD countries. Trade union density is measured as the percentage of trade union members among total employment. In this paper there was described the diversity and changes in trade union density, the GDP growth rate and the employment growth rate in the OECD countries in the years 2001–2014.

To examine the impact of trade union density on the labor demand in the OECD countries, there was used equation, which is an extension of the Keynesian model of the labor market. It was assumed that, increase in the trade union density initially accelerates the employment growth rate (at a certain GDP growth rate), and after reaching a certain level starts to reduce them. Statistical analyzes did not confirm this hypothesis. The estimated parameters showed that the trade union density increase is usually reason of the employment growth rate decline (at a certain GDP growth rate).

Keywords: trade unions, GDP growth rate, employment growth rate, labor market.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.17

Przesłano do redakcji: luty 2017 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

---

² Mgr Katarzyna Filipowicz, Katedra Ekonomii Matematycznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, ul. Prof. S. Łojasiewicza 4, 30-348 Kraków, 12 664-57-87; e-mail: k.filipowicz@uj.edu.pl.

³ Prof. dr hab. Tomasz Tokarski, Katedra Ekonomii Matematycznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, ul. Prof. S. Łojasiewicza 4, 30-348 Kraków, 12 664-58-47; e-mail: tomtok67@tlen.pl.

⁴ Opracowanie powstało w ramach projektu pt. „Instytucje rynku pracy a sytuacja na rynkach pracy w krajach OECD w okresie globalnego kryzysu”. Projekt sfinansowano ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji nr DEC-2013/11/B/HS4/00684.

FORMY ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO OSÓB BEZROBOTNYCH W POLSCE W LATACH 90. XX WIEKU

Celem artykułu jest przedstawienie kształtowania się form zabezpieczenia społecznego osób bezrobotnych w Polsce w latach 90., a także sposób ich realizacji, efekty i skutki. Jednym ze skutków przemian społeczno-ustrojowych i gospodarczych w Polsce na przełomie lat 80. i 90. XX w. było pojawienie się zjawiska bezrobocia, a zwłaszcza jego silnego natężenia już na samym początku okresu transformacji. W związku z tym zabezpieczenie społeczne stanowiło w latach 90. XX wieku jedną z ważniejszych sfer aktywności państwa mających na celu wsparcie osób bezrobotnych. Wobec tego konieczne było wprowadzenie zmian w polskim ustawodawstwie, poprzez które możliwe było zabezpieczenie społeczne osób bezrobotnych. W latach 90. prawo w tym zakresie zmieniano się wielokrotnie, ale nie oferowano w nim nowych form zabezpieczenia społecznego, a raczej wprowadzano niewielkie zmiany w ramach już funkcjonujących. Mimo że państwo gwarantowało pomoc w formie aktywnej, dużo częściej bezrobotni korzystali ze środków pasywnych, a przede wszystkim z zasiłków dla bezrobotnych. Bezrobotni korzystali również w dużym stopniu ze wszelkiego rodzaju świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej, w tym z zasiłków stałych, zasiłków okresowych oraz ze świadczeń celowych. Poza tym osoby bezrobotne miały możliwość skorzystania z uprawnień emerytalno-rentowych w ramach systemu ubezpieczeń społecznych. Dzięki liberalnym zasadom przyznawania wcześniejszych emerytur oraz świadczeń rentowych stały się one kolejnym z elementów zabezpieczenia dochodów osób tracących zatrudnienie. Pomimo że z czasem przepisy ulegały zaostrzeniu, przez cały okres lat 90. zabezpieczenie społeczne opierało się przede wszystkim na wsparciu finansowym osób bezrobotnych, a nie na motywowaniu ich do aktywności zawodowej.

Słowa kluczowe: transformacja, bezrobocie, zabezpieczenie społeczne, pomoc społeczna, system emerytalno-rentowy.

FORMS OF SOCIAL SUPPORT BENEFITS FOR THE UNEMPLOYED IN THE 1990s IN POLAND

The article focuses on the approximation of social benefits for the unemployed in the 1990s in Poland, their realization, effects and results. Social-political transformations in the 1980s and 1990s in Poland resulted in the phenomenon of unemployment, especially its intensification in the beginning of the process. Consequently, the social benefits represented in the 1990s one the most important areas of of state activity aimed at supporting unemployed. It was necessary to introduce amendments to Polish legislation to provide support for the unemployed. The law repeatedly changed in the 1990s, but it had not offered new forms of social benefits. Instead, only the contemporary forms were slightly adjusted. Even though active forms were guaranteed by the state, the unemployed were more interested in passive ones, especially in unemployment benefits. Unemployed also benefited greatly from all kinds of cash benefits from social assistance, including the benefits of fixed, periodic benefits and benefits purposeful. Besides the unemployed were able to benefit from retirement-allowance rights of the national insurance system. Thanks to liberal rules of granting allowances and early retirements they became just another element of providing incomes for the unemployed. Although the law became strict, in the whole period of 1990s social benefits were based on financial support of the unemployed instead of increasing their activity in the labor market.

Keywords: transformation, unemployment, social benefits, social aid, retirement-allowance system.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.18

Przesłano do redakcji: luty 2017 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

---

⁵ Mgr Katarzyna Flisak, Wydział Socjologiczno-Historyczny, Uniwersytet Rzeszowski, al. Rejtana 16C, 35-959 Rzeszów; e-mail: katarzynaflisak@interia.pl.

УЧЕТНЫЕ ОЦЕНКИ И УЧЕТНАЯ ПОЛИТИКА ПРЕДПРИЯТИЯ: ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ

В статье раскрыты вопросы использования учетных оценок и учетной политики при формировании показателей финансовой отчетности. Уделено внимание различиям учетных оценок и учетной политики предприятия.

Формируя показатели финансовой отчетности, субъекты хозяйствования обязаны, согласно законодательству, соблюдать уместность, достоверность и сопоставимость финансовой информации. Выполнение этих требований зависит от качественной учетной политики.

Основная цель учетной политики предусматривает оптимизацию организации, ведения бухгалтерского учета и составления финансовой отчетности предприятия, а также предполагает выбор и декларирование определенных методов и учетных процедур.

Для ведения бухгалтерского учета и составления финансовой отчетности предприятия используют методы учета, которые основываются на определенных оценках. При этом субъекты хозяйствования имеют право осуществлять оценку активов и обязательств на основе профессиональных суждений.

Методика определения учетных оценок имеет определенные особенности, и как показывает практика, существует потребность ее совершенствования. Принципиальным для бухгалтеров должно стать понимание разницы между изменениями учетных оценок и учетной политики предприятия, определение особенностей формирования учетных оценок, а также порядок разработки учетной политики предприятия, с целью обеспечения достоверных и сопоставимых показателей финансовой отчетности.

Ключевые слова: учетная оценка, учетная политика, финансовая отчетность, международные стандарты финансовой отчетности, положения (стандарты) бухгалтерского учета, эффективность управления хозяйственной деятельностью.

ACCOUNTING ESTIMATES AND ACCOUNTING POLICY OF ENTERPRISE: FEATURES OF FORMATION

The article deals with questions of the use of accounting estimates and accounting policy in the formation of the financial statements. Attention is paid to the differences in accounting estimates and accounting policy of the company. Business entities are required, by law, to observe the relevance, reliability and comparability of financial information, shaping the financial reporting figures. Implementation of these requirements depends on the quality of accounting policy.

The main purpose of accounting policy provides for optimizing the organization, accounting and preparation of financial statements and assumes selection and declaration of certain methods and accounting procedures.

The companies use accounting methods that are based on certain estimates for accounting and preparation of financial statements. At the same time economic entities have the right to carry out the assessment of assets and liabilities on the basis of professional opinions.

Methods of determining the accounting estimates related to certain characteristics, and as practice shows, there is a need to improve it. The principle for accountants should understand the difference between changes in accounting estimates and accounting policy of the company, defining features of formation of accounting estimates and procedure for the development of accounting policy of the enterprise, in order to ensure reliable and comparable indicators of financial statements.

Keywords: accounting estimate, accounting policies, financial reporting, International Financial Reporting Standards, Provisions (standards) of accounting, business management efficiency

EWIDENCYJNE OCENY I POLITYKA KSIĘGOWOŚCI PRZEDSIĘBIORSTWA: OSOBLIWOŚCI KSZTAŁTOWANIA

W artykule naświetlono kwestie wykorzystania ewidencyjnych ocen i zasad prowadzenia księgowości przy kształtowaniu wskaźników sprawozdawczości finansowej. Autorzy skupili uwagę na odmiennościach ewidencyjnych ocen i zasad prowadzenia księgowości przedsiębiorstwa.

Kształtując wskaźniki sprawozdawczości finansowej przedsiębiorstwo zobowiązane jest do gospodarowania zgodnie z prawem, przestrzegania stosowności, wiarygodności i porównywalności informacji finansowej. Realizacja tych zadań zależy od jakościowych zasad prowadzenia księgowości. Prowadzenie księgowości przewiduje optymalizację

---

⁶ Оксана Ганяйло – канд. эконом. наук, доц. кафедры бухгалтерского учета и аудита Национального университета биоресурсов и природоиспользования Украины, Киев 03040, ул. Героев обороны, 11 Тел.: +38 (044) 527-83-61; e-mail: obox@list.ru (corresponding author)

⁷ Елена Колесникова – канд. эконом. наук, доц. кафедры бухгалтерского учета и аудита Национального университета биоресурсов и природоиспользования Украины.

organizacji, zarządzania księgowością sprawozdawczością finansową przedsiębiorstwa, a także wybór i deklarowanie metod i procedur ewidencji.

W zarządzaniu księgowością i sprawozdawczością finansową przedsiębiorstwo stosuje metody ewidencji, które powstają na ocenach obliczonych. Przy tym podmioty gospodarowania posiadają prawo do urzeczywistniania oceny aktyw i zobowiązań, opartych na profesjonalnych sugestiach. Metodyka określenia ewidencyjnych ocen związana jest z obliczonymi właściwościami, jednak, jak wykazuje praktyka, istnieje potrzeba jej doskonalenia. Zasadnicze znaczenie dla księgowych ma dogłębne rozumienie różnicy między zmianami ewidencyjnych ocen i zasadami prowadzenia księgowości przedsiębiorstwa, określenie właściwości kształtowania ewidencyjnych ocen i reguły opracowania zasad prowadzenia księgowości przedsiębiorstwa, w celu zapewnienia wiarygodnych i porównywalnych wskaźników sprawozdawczości finansowej.

Słowa kluczowe: ewidencyjna ocena, zasady prowadzenia księgowości, sprawozdawczość finansowa, międzynarodowe standardy sprawozdawczości finansowej, standardy księgowości, wydajność kierowania przedsiębiorstwem.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.19

Przesłano do redakcji: luty 2017 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

OPPORTUNITIES AND THREATS FOR HARD COAL MINING IN POLAND

In the recent years, hard coal mining in Poland has been in a deep crisis, which would have led to a number of bankruptcies if no countermeasures had been taken. The mentioned actions, though still insufficient, stabilized the situation. However, there is still a lot to do. Further steps, aimed at carrying out a radical reform of the hard coal mining and to build a profitable, efficient, and modern sector, are needed. In order to develop the strategy for the hard coal mining industry, a diagnosis of the present state and identification of the conditions in which it is functioning and will function in future is necessary. This can be done by analyzing the strengths and weaknesses of mining companies – taking into account internal conditions, as well as opportunities and threats – identified as objective, external conditions of the mining environment. There is a relative balance between the weak and strong sides of mining, but the biggest problem that needs to be solved is the high cost of production. The primary cause of the crisis, threatening the future development of the industry, is the situation in the world and domestic coal markets. The oversupply of coal and its low prices are the reasons for current production losses, menacing the viability of the industry. The fact that the majority owner of mining entities is the State (pursuing a favorable policy towards the industry, taking rescue actions, and introducing legal solutions for the sector) is a chance for a positive outcome. The rationale for such an attitude is the conviction that the energy security of Poland can be strengthened by the use of indigenous resources. In the long-term profit and loss account, further support for the sector, including tax reliefs, should be considered due to the fact that the potential liquidation of mining would not only result in high losses in the area of energy security, but would also bring negative social consequences, devastating effects on the mining region, and a loss of revenue for the state and local budgets.

Keywords: hard coal mining industry, strategic analysis, SWOT analysis, reforms.

SZANSE I ZAGROŻENIA DLA GÓRNICTWA WĘGLA KAMIENNEGO W POLSCE

Górnictwo węgla kamiennego w ostatnich kilku latach jest w kryzysowej sytuacji, która bez podjęcia działań ratunkowych, mogła doprowadzić wiele jego podmiotów do bankructwa. Podjęte kroki, choć wciąż niewystarczające, ustabilizowały nieco sytuację. Jest jednak jeszcze bardzo wiele do zrobienia. Potrzebne są dalsze działania, których celem ma być budowa rentownego, efektywnego i nowoczesnego sektora górnictwa węgla kamiennego. Aby zbudować strategię górnictwa węgla kamiennego na przyszłość potrzebna jest diagnoza stanu obecnego oraz identyfikacja uwarunkowań jego funkcjonowania. Służy temu przeprowadzona analiza mocnych i słabych stron przedsiębiorstw górniczych – uwzględniająca wewnętrzne warunki działalności oraz szans i zagrożeń, identyfikowanych jako obiektywnie występujące warunki w otoczeniu górnictwa. Pomiędzy słabymi i mocnymi stronami górnictwa istnieje względna równowaga, jednak największym problemem, który wymaga interwencji jest wysoki koszt produkcji. Podstawową przyczyną kryzysu oraz zagrożeniem dla przyszłego rozwoju jest sytuacja na rynku węgla, przede wszystkim światowym, ale również krajowym. Nadpodaż węgla i niskie jego ceny są powodem ponoszonych strat na bieżącej produkcji, co zagraża długoterminowej efektywności funkcjonowania. Szansę na pozytywne rozwiązanie stanowi fakt, że większościowym właścicielem podmiotów górnictwa jest Państwo, które reprezentuje postawę sprzyjającą, prowadząc działania interwencyjne i wprowadzając sektorowe rozwiązania prawne. Przesłanką dla takiej postawy jest przeświadczenie, że bezpieczeństwo energetyczne kraju może być wzmocnione poprzez wykorzystanie rodzimych zasobów. W długoterminowym rachunku zysków i strat, należy rozważyć dalsze wsparcie dla sektora, w tym również ulgi podatkowe, bo ewentualna likwidacja sektora wiązałaby się z wysokimi stratami nie tylko w obszarze bezpieczeństwa energetycznego, ale również przyniosłaby negatywne skutki społeczne, cywilizacyjne i ubytek dochodów dla budżetu państwa i budżetów lokalnych.

Słowa kluczowe: górnictwo węgla kamiennego, analiza strategiczna, analiza SWOT, reforma.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.20

Przesłano do redakcji: luty 2017 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

---

⁸ D.Sc, Mineral and Energy Economy Research Institute, Polish Academy of Sciences, Wybickiego 7A, 31-261 Kraków; e-mail: lidia.gawlik@min-pan.krakow.pl.

РУССКИЙ ЧЁРНЫЙ ПР

Статья посвящена рассмотрению значения одного из наиболее эффективных современных средств массовой коммуникации – public relations. Автора интересует одна из его форм, так называемы черный пиар. Объектом исследования являются коммерческий и политический рынки Российской Федерации. Указывается, что несмотря на западный генезис черного пиара, его можно рассматривать сегодня как чисто российское явление и специфический маркетинговый инструмент.

Автор обращает внимание на причины появления в России черного пиара в начале 90-х годов прошлого века, то есть в эпоху сложной трансформации социализма в «дикий капитализм». В этой связи российские исследователи определяют данное маркетинговое средство как беспощадный метод создания образа врага в лице конкурентов и политических оппонентов.

Подчеркивается, что главная цель русского черного пиара – вытеснение конкурентов с рынка и устранение политических противников. Однако, автор статьи указывает, что в некоторых работах выделяется позитивное значение пиара в России как орудия защиты прав потребителей и избирателей. В статье показаны также некоторые способы противодействия черному пиару и сформулированы выводы о его роли в эконо-мическом и политическом развитии страны.

Ключевые слова: черный пиар, политический рынок, массовая коммуникация.

RUSSIAN BLACK PR

The article considers the value of one the most effective modern means of mass communication – public relations. Author interested in one of its forms, the so-called black PR. The object of research are commercial and political markets of the Russian Federation. It is stated that in spite of the genesis of the Western black PR, it can be seen today as a purely Russian phenomenon and specific marketing tool.

The author draws attention to the causes of black PR in Russia in the early 90-ies of the last century, that is, in an era of complex transformation of socialism in the "wild capitalism". In this regard, the Russian researchers define this marketing tool as a ruthless method of creating an enemy image in the face of competitors and political opponents.

It is emphasized that the main goal of Russian black PR - ousting competitors from the market and the elimination of political opponents. However, the author points out that some studies highlighted the positive value of public relations in Russia as the protection of consumers and implements the rights of voters. The article also shows some ways to counteract black PR and formulated conclusions about its role in the economic and political development of the country.

Keywords: black PR, political market, mass communication.

CZARNY PR W ROSJI

W artykule rozpatruje się znaczenie jednego z najskuteczniejszych nowoczesnych środków komunikacji masowej – *public relations*. Autor skupił uwagę na jednej z jego form – tak zwanym czarnym PR. Przedmiotem badań są ekonomiczny i polityczny rynki Federacji Rosyjskiej. Stwierdzono, że pomimo zachodniej genezy czarnego PR, dzisiaj można go rozpatrywać jako zjawisko ściśle rosyjskie i konkretne narzędzie marketingowe. Autor naświetla przyczyny powstania czarnego PR w Rosji na początku lat 90. ubiegłego wieku, czyli w dobie złożonej transformacji socjalizmu w „dziki kapitalizm”. W związku z tym rosyjscy naukowcy określają to narzędzie marketingowe jako bezwzględny sposób tworzenia obrazu wroga w obliczu konkurencji i przeciwników politycznych.

Podkreślono, że głównym celem rosyjskiego czarnego PR jest wyeliminowanie konkurentów z rynku i eliminacja przeciwników politycznych. Jednak autor zwraca uwagę, że niektórzy badacze upatrują pozytywną wartość public relations w Rosji jako narzędzia ochrony praw konsumentów i wyborców. W artykule przedstawiono również kilka sposobów przeciwdziałania czarnemu PR oraz sformułowano wnioski na temat jego roli w rozwoju gospodarczym i politycznym kraju.

Słowa kluczowe: czarny PR, rynek polityczny, komunikacja społeczna.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.21

Przesłano do redakcji: luty 2017 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

---

⁹ Prof. dr hab. Aleksandr Gugin, Katedra Marketingu, Wydział Zarządzania, Politechnika Rzeszowska, al. Powstańców Warszawy 10, 35-959 Rzeszów; e-mail: guga@prz.edu.pl

LUDWIK EHRLICH. CRACOW PERIOD OF HIS LIFE (1940-1968)

Being outstanding Polish scholar of the XXth century, representing the science of international law, Ludwik Ehrlich (1889-1968) is recognized as the author of one of the first textbooks on international law, published in the Eastern Europa, after he had released his book titled "Law of Nations" in 1927. The article has been dedicated to the Cracow period of his life, which covers the period 1940-1968. The author has reviewed main events of Ehrlich's career at the Jagiellonian University and paid attention to his relevant scientific heritage, generalizing scope of research. During Cracow period Ehrlich was focused on the history of the Polish science of international law. Assuming that the ideas of two rectors of the University of Cracow Stanislaus de Scarbimiria and Paul Vladimir were progressive for the XVth century, he tried to popularize them by re-issuing original works of both authors. It is worth taking into consideration that Ehrlich, in collaboration with J. Langrod, has prepared the list of eminent Polish scholars in the fields of international, political and administrative law estimating their contributions. The development of international relations concerning maritime spaces after the Second World War provoked the interest of the scholar in researching actual problems of the law of the seas, as he published the results of his fundamental study considering Polish science. The greatest masterpiece of his life is undoubtedly a textbook on international law (last edition dated 1958). The author has prepared the bibliography of Ehrlich including publications of Cracow period.

Keywords: Ludwik Ehrlich, the Jagiellonian University, textbook on international law.

KRAKOWSKI OKRES ŻYCIA LUDWIKA EHRLICHA (1940–1968)

Wielki polski uczoney Ludwik Ehrlich (1889–1968), autor jednego z pierwszych podręczników z zakresu prawa międzynarodowego na terenach Europy Wschodniej (*Prawo narodów*, 1927), należy do najwybitniejszych międzynarodowych prawników XX wieku w Polsce. W artykule przeanalizowano Krakowski okres jego życia, czyli lata 1940–1968. Autor przedstawia najważniejsze wydarzenia w życiu L. Ehrlicha, związane z Uniwersytetem Jagiellońskim, a także koncentruje się na pracach, napisanych przez uczonego w Krakowie, wyznaczając główne kierunki badań naukowych. Podczas okresu Krakowskiego uczoney interesował się przede wszystkim historią polskiej nauki prawa międzynarodowego. Oprócz badań nad dorobkiem twórczym dwóch rektorów Akademii Krakowskiej Stanisława ze Skarbimierza i Pawła Włodkowica, uważając ich poglądy za progresywne dla nauki XV stulecia, L. Ehrlich (we współautorstwie z J. Langrodem) opublikował książkę, w której szczegółowo wymienia znanych uczonych polskich prawa międzynarodowego i prawa politycznego wszystkich czasów do 1949 roku. Rozwój stosunków międzynarodowych w zakresie wykorzystania mórz i oceanów w okres powojenny spowodował zainteresowanie uczonego prawem morza. Na początku lat 60. została napisana jedna z zasadniczych polskich prac na ten temat, jednak największym dziełem L. Ehrlicha jest podręcznik z prawa międzynarodowego, wydany ostatni raz w Krakowie w roku 1958. Autor podaje w artykule także zestawienie prac Krakowskiego okresu życia uczonego.

Słowa kluczowe: Ludwik Ehrlich, Uniwersytet Jagielloński, historia polskiej nauki podręcznik z prawa międzynarodowego.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.22

Przesłano do redakcji: styczeń 2017 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

---

¹⁰ Andriy O. Hachkevych, Senior Lecturer in International Law PhD in Law (the Candidate of Legal Sciences, Lviv Polytechnic National University Institute of Applied Mathematics and Fundamental Sciences Department of International Information

PROFILOWANIE RZECZYWISTOŚCI W MEDIACH. JĘZYKOWY OBRAZ MARCELA REICHA-RANICKIEGO W DYSKURSY PRASOWYM WOKÓŁ PUBLIKACJI GERHARDA GNAUCKA – PERSPEKTYWA KONTRASTYWNA

Wydana drukiem w 2009 r. przez Gerharda Gnaucka biografia Marcela Reicha-Ranickiego po raz drugi, po sensacyjnych odkryciach dokonanych w 1994 r. przez Tilmana Jensa, postawiła pod znakiem zapytania wiarygodność tego najwybitniejszego niemieckiego krytyka literackiego, wywołując dyskurs medialny na skalę międzynarodową. Interesujące jest przy tym, jak na te wydarzenia zareagowała prasa. Niniejszy artykuł ma na celu ukazanie profilowania sylwetki Reicha-Ranickiego w prasie polskiej oraz prasie poszczególnych krajów niemieckiego obszaru językowego na tle dyskusji wokół książki *Wolke und Weide: Marcel Reich-Ranickis polnische Jahre/Marcel Reich-Ranicki. Polskie lata*. By ukazać i skonfrontować podejście mediów do krytyka w obliczu nowych kontrowersyjnych faktów, autorka sięgnie po metody lingwistycznej analizy dyskursu, skupiając się na wybranych aspektach profilowania postaci w mediach, wykorzystując model DIMEAN opracowany przez Ingo Warnke i Jürgen Spitzmüllera. Badania zawężone zostaną do wypróbowania wybranych metod z poziomu *aktorów dyskursu* modelu DIMEAN, a ściślej mówiąc *rol*, w jakich dany aktor występuje w analizowanym dyskursie oraz analizy *nominacji* i *predykcji*, mającej na celu określanie sądów wartościujących w odniesieniu do konkretnych zjawisk czy postaci, użytych w odniesieniu do Reicha-Ranickiego. Na podstawie wybranych analiz podjęta zostanie próba ustalenia, w jaki sposób użycie nominacji i predykcji wpływa na stworzenie językowego obrazu Reicha-Ranickiego w prasie oraz zaobserwowania, czy w zależności od obszar kulturowego, obraz ten może ulegać zmianie.

Słowa kluczowe: profilowanie w mediach, obraz rzeczywistości w mediach, Marcel Reich-Ranicki, badania kontrastywne, dyskurs medialny, nominacje i predykcje, role w dyskursie.

PROFILING REALITY IN THE MEDIA. A LINGUISTIC PICTURE OF MARCEL REICH-RANICKI IN THE PRESS DISCOURSE CONCERNING GERHARD GNAUCK'S PUBLICATION – A CONTRASTIVE PERSPECTIVE

Marcel Reich's biography by Gerhard Gnauck, published in 2009, called into question the reliability of this most eminent German literary critic – once again, after the sensational findings published by Tilman Jens in 1994 – and triggered off a media discourse on an international scale. The press response to this situation is of special interest. This article is aimed at presenting how Reich Ranicki was profiled in the Polish press, as well as in the press of particular German-speaking countries, against the background of the discussion on the book *Wolke und Weide: Marcel Reich-Ranickis polnische Jahre* (Marcel Reich-Ranicki. His Polish Years). In order to present and juxtapose the media approaches to the critic in view of the new controversial facts, linguistic discourse analysis methods will be applied to focus on selected aspects of profiling a personality in the media, using the DIMEAN model developed by Ingo Warnke and Jürgen Spitzmüller. The scope of research will be restricted to the application of the selected methods at the *discourse actors* level of the DIMEAN model. In particular, analysed will be the *roles* performed by a given actor in the discourse, as well as the *denominatives* and *predicatives* intended at determining the value judgements regarding particular phenomena or persons, as applied with reference to Reich-Ranicki. Based on selected analyses, an attempt will be made to establish how the application of denominatives and predicatives influences the creation of the linguistic picture of Reich-Ranicki in the press, as well as to observe whether this picture can change, depending on the cultural area.

Keywords: profiling in the media, picture of reality in the media, Marcel Reich-Ranicki, contrastive studies, media discourse, denominatives¹² and predicatives¹³, roles in discourse, Gerhard Gnauck.

DOI: 10.7862/rz.2017.hss.23

Przesłano do redakcji: styczeń 2017 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

¹¹ Dr Anna Hanus, Instytut Filologii Germańskiej, Zakład Teorii Komunikacji Językowej, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów.

¹² Denominatives – lexical items used to denote the objects, ideas and facts relevant to the particular discourse.

¹³ Predicatives attributing certain properties to reference objects.

Elżbieta HOROSZEWICZ¹⁴
Edyta SWEKLEJ¹⁵
Roman NIEDZIÓŁKA¹⁶
Krzysztof TERESZKIEWICZ¹⁷

WYKORZYSTANIE PSÓW JAKO FORMA WZBOGACENIA OFERTY GOSPODARSTW AGROTURYSTYCZNYCH

Agroturystyka jest coraz częściej docenianą formą spędzania wolnego czasu, na co wskazuje wzrost liczby gospodarstw agroturystycznych. Zmiana trendu wypoczynku z pasywnego na aktywny, której przykładem mogą być psie zaprzęgi. Dobrym przykładem umiejętnego połączenia edukacji kulturowej i aktywnego wypoczynku również z udziałem psów jest questing. W Polsce intensywnie przybywa szlaków questingowych, a ich liczba przekracza 250. W badaniach oceniano oferty aktywnych form spędzania wolnego czasu w gospodarstwach agroturystycznych w aspekcie jej wzbogacenia poprzez możliwość wypoczynku z psem. Niniejsza praca powstała na podstawie ankiet przeprowadzonych wśród właścicieli gospodarstw agroturystycznych z terenu całej Polski. Ponadto w badaniu udział brały osoby zainteresowane aktywnym spędzaniem wolnego czasu na wsi lub na łonie natury. Dla tych turystów najbardziej aktywną formą spędzania czasu były spacery i ognisko, a w okresie zimowym kulig. Natomiast forma spędzania wolnego czasu z udziałem psich zaprzęgów stanowiła 60%. Na uwagę zasługuje z jednej strony fakt posiadania psów przez turystów (59%) i chęć zabrania go na urlop (51%). Jednocześnie najbardziej powszechną ofertą gospodarstw agroturystycznych był dostęp do boiska (69%), a psie zaprzęgi występowały tylko w 2,5%. Wśród oferty psich zaprzęgów najliczniej występowały treningi z psami zaprzęgowymi, czy nauka poszczególnych komend i pracy na wózku czy saniach. Natomiast pokazy zachowań psów w warunkach ekstremalnych należały do najmniej licznych ofert, dlatego że gospodarstwo często było zmuszone korzystać z usług wykwalifikowanych firm. Jednak dużym zainteresowaniem cieszyła się odpłatna forma szkolenia psów pod okiem trenera oraz nauka komend i instruktażu zachowania z psem w różnych sytuacjach. Pokazały one, że profesjonalnie zorganizowany wypoczynek aktywności ruchowej z udziałem psich zaprzęgów ma swoje uzasadnienie w gospodarstwach agroturystycznych, szczególnie dla turystów posiadających własne psy.

Słowa kluczowe: agroturystyka, oferta wypoczynku, atrakcja turystyczna, aktywność, psie zaprzęgi.

DOGS AS A FORM OF ENRICHMENT AGROTURISTIC FARMS OFFER

Agrotourism is frequently appreciated form of spending the leisure time, which is indicated by increase of the number of touristic farms. Change of the trend of rest from passive into active is observed and participation in sled dog racing can be an example for it. Competent connection of cultural education and the active leisure is also a good example of touristic form which is questing, where participation of dogs is also desired. In Poland there is noticed intensive increase of the number of questing trails, which exceeds 250. Offers of active forms of spending the free time in tourist farm in the aspect of enhancing them in possibilities of rest with the dog were studied. The research is based on survey conducted amongst owners of touristic farms from the area of Poland. Moreover persons interested in active spending the leisure time in the village or in the bosom of nature were investigated. Survey revealed that for these tourists walks and a campfire were the most active forms of spending summer time, and in the winter period sleigh ride was preferred. Spending the free time with the participation of sled dog teams constituted the 60% of surveyed. It is worth noticing that 59% of tourists possesses dogs and 51% declares the willing of spending vacation with them. The most universal offer of agrotouristic farms was an access to the playground (69%); dog racing appeared only in the 2.5% of farms offers. Trainings with sled dogs, learning of commands and the work on the cart or the sledge appeared the most numerous offer of dog racing. Displays of behaviours of dogs in extreme conditions were the least numerous offers, because farms owners have often been obliged to use services of qualified external persons, however a paid form of training dogs under the coach control, learning of commands and instructions of leading the dog in different situations, have been popular. The study revealed that professionally organised rest of the physical activity with the participation of sled dogs had its grounds in agrotourism, above all for tourists having own dogs.

Keywords: agrotourism, offer recreation, tourist attraction, activity, sledge dogs.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.24

Przesłano do redakcji: luty 2017 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

¹⁴ Dr inż. Elżbieta Horoszewicz, Instytut Bioinżynierii i Hodowli Zwierząt, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, ul. Prusa 14, 08-110 Siedlce, tel. (25) 643 1256; e-mail: ehoroszewicz@wp.pl

¹⁵ Mgr Edyta Svekley, Instytut Bioinżynierii i Hodowli Zwierząt, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach; e-mail: edi_007@poczta.onet.pl

¹⁶ Dr hab. Roman Niedziółka, prof. nadzw. UPH, Instytut Bioinżynierii i Hodowli Zwierząt, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, e-mail: romann@uph.edu.pl

¹⁷ Dr hab. inż. Krzysztof Tereszkievicz, Zakład Informatyki w Zarządzaniu, Politechnika Rzeszowska w Rzeszowie, Al. Powstańców Warszawy 8, 35-959 Rzeszów, tel. (17) 865 13 43; e-mail: kteres@prz.edu.pl

OCENA DEMOKRACJI I POZIOM AKTYWNOŚCI OBYWATELSKIEJ I ICH ZWIĄZKI Z POGLĄDAMI POLITYCZNYMI I UDZIAŁEM W WYBORACH²⁰

Artykuł ma na celu zbadanie powiązań pomiędzy oceną demokracji i zaangażowaniem w aktywność obywatelską z jednej strony a poglądami politycznymi i udziałem w wyborach politycznych z drugiej. Badane czynniki stanowią elementy funkcjonowania człowieka w rzeczywistości społeczno-politycznej. Ocena demokracji i poglądy polityczne budują jej aspekt poznawczy, zaś udział w wyborach oraz uczestniczenie w aktywności obywatelskiej budują aspekt behawioralny. W badaniach przyjęty został złożony model zależności. Ocena demokracji była badana na trzech poziomach: ogólnych przekonań (legitymizacja systemu), aktualnego stanu demokracji (instytucje demokracji Roberta Allana Dahla) oraz konkretnych wydarzeń związanych z funkcjonowaniem systemu demokratycznego (jakość przeprowadzonych wyborów i poziom zaufania do wybranych władz). Aktywność obywatelska w czterech formach: społecznikostwo, partycypacja społeczna, indywidualna aktywność polityczna oraz partycypacja polityczna. Poglądy polityczne zostały ujęte w klasyczne kategorie: prawica – centrum – lewica oraz wyróżniono także osoby niewskazujące własnej orientacji politycznej. Badania przeprowadzone zostały po wyborach samorządowych 2014 roku na grupie 524 osób z różnych obszarów Polski. Uzyskane wyniki wskazują, że ocena demokracji jest raczej negatywna na każdym z poziomów oceny i w większym stopniu jest związana z poglądami politycznymi, niż z udziałem w wyborach. Najbardziej pozytywnie demokracja oceniana jest przez osoby o poglądach centrowych, najbardziej negatywnie zaś przez osoby o poglądach prawicowych. Natomiast większe zaangażowanie w każdy z wyróżnionych rodzajów aktywności obywatelskiej jest w większym stopniu powiązane z udziałem w wyborach, niż z poglądami politycznymi.

Słowa kluczowe: ocena demokracji, wybory samorządowe 2014, legitymizacja systemu, aktywność obywatelska, poglądy polityczne.

DEMOCRACY EVALUATION AND LEVEL OF CIVIC ENGAGEMENT AND THEIR RELATIONSHIPS WITH THE POLITICAL VIEWS AND PARTICIPATION IN ELECTION

The article aims to describe the connections between evaluation of democracy and engagement in civic activity on the one side, and political views and participation in political elections on the other. Examined factors are the elements of human functioning in the sociopolitical reality. Evaluation of democracy and political views builds its cognitive aspect, while participation in elections and civic engagement builds its behavioral aspect. A composite model of dependency was adopted in this research. Evaluation of democracy were examined at three levels: general beliefs (Jost's system justification), the current state of democracy (Dahl's democratic institutions), and specific events connected with the functioning of the democratic system (the quality of the elections and the level of trust in the elected representatives). Civic engagement was analyzed in four types: social involvement, social participation, individual political activity and political participation. Political views were included in the classic categories: right-wing, center and left-wing and also there were separated people who did not indicate their own political orientation.

The study was conducted shortly after the local election in Poland in November 2014 on a group of 524 respondents. The results show that the evaluation of democracy is rather negative at each level of evaluation and is more closely related to political views than to participation in elections. Democracy is the most positively evaluated by people with centrist views, and the most negatively by people with right-wing views.

In turn, greater involvement in each of the distinguished types of civic engagement is more closely related to participation in the election than to the political views.

Keywords: democracy evaluation, 2014 local elections, system justification, civic engagement, political views.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.25

Przesłano do redakcji: czerwiec 2016 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

¹⁸ Dr Ryszard Klamut, Katedra Nauk Humanistycznych, Wydział Zarządzania, Politechnika Rzeszowska; e-mail: rklamut@prz.edu.pl

¹⁹ Mgr Agata Kantor

²⁰ Dziękujemy osobom, które pomogły w zbieraniu danych: Jarosławowi Jastrzębskiemu, Marioli Łagunie, Piotrowi Próchniakowi, Krzysztofowi Michalskiemu, Wiktorowi Razmusowi, Hannie Sommer, Krzysztofowi Surowcowi.

WSPARCIE ADMINISTRACJI SAMORZĄDOWEJ W RAMACH PROJEKTÓW DOFINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ

Głównym celem pracy jest charakterystyka udzielonego wsparcia administracji samorządowej w ramach projektów dofinansowanych ze środków Unii Europejskiej (UE) z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (POKL) w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). We wprowadzeniu podkreślono rolę ustawicznego kształcenia w rozwoju pracowników z punktu widzenia diagnozy problemów kadrowych polskiej administracji samorządowej. Przedstawiono możliwości, jakie w tym zakresie stworzyły dofinansowywane ze środków Unii Europejskiej programy operacyjne w perspektywie lat 2007–2013. Następnie, korzystając z wyników diagnozy społeczno-ekonomicznej polskiej administracji wyszczególniono problemy instytucjonalne i kadrowe występujące w jednostkach samorządu terytorialnego (JST). W efekcie analizy dokumentów programowych POKL wskazano na możliwości uzyskania wsparcia przez samorządy ze środków UE. W dalszej części zaprezentowano przykłady zrealizowanych projektów samorządowych w jednym z powiatów województwa kujawsko-pomorskiego w trzech okresach badawczych oraz przedstawiono zakres wdrożeń i szkoleń skierowanych do 7 samorządów i ich 300 pracowników objętych dedykowanym procesem kształcenia. W szczególności omówiono specyfikę szkoleń, tj. zakres tematyczny, sposób organizacji oraz zastosowane metody, środki i narzędzia dydaktyczne. W ostatnim punkcie przedstawiono wyniki badań ewaluacyjnych przeprowadzonych wśród 300 pracowników (uczestników szkoleń) z punktu widzenia podniesienia kompetencji kadr, rozwoju ich kariery zawodowej oraz przydatności na stanowiskach pracy. Szczegółowe pytania dotyczyły zebrania opinii o przydatności realizowanych zagadnień, liczby godzin, sposobu organizacji oraz oceny zastosowanych metod, środków i narzędzi dydaktycznych. W zakończeniu omówiono korzyści, jakie odniosły polskie samorządy dzięki realizacji wdrożeń oraz dedykowanych szkoleń w ramach projektów dofinansowanych ze środków UE oraz zaprezentowano wnioski i rekomendacje dla potrzeb kontynuowania procesu kształcenia pracowników samorządowych.

Słowa kluczowe: pracownik samorządowy, jednostka samorządu terytorialnego, szkolenia, Unia Europejska, ocena szkoleń, rozwój osobisty, kariera zawodowa, stanowisko pracy.

ASSISTANCE GRANTED TO LOCAL AUTHORITIES' ADMINISTRATION PERSONNEL AS A PART OF PROJECTS CO-FINANCED FROM THE EU FUNDS

The primary objective of the paper has been to provide characteristics of the assistance granted to local authorities' administration personnel as part of projects co-financed from the EU funds, the Operational Programme Human Capital (OPHC) as part of the the European Social Fund (ESF). The introduction highlights the role of lifelong learning in personnel development in terms of Polish local authorities administration HR problems diagnosis. The possibilities offered by the 2007–2013 EU co-financed operational programmes are presented. Then, drawing on the results of the socioeconomic Polish administration personnel diagnosis, institution – and HR-related problems of the local authorities are specified. As a result of the Operational Programme Human Capital programme documents analysis, possibilities of local authorities to receive EU funds assistance are demonstrated. Further the paper provides the characteristics of the local authority projects executed in one of the counties of the Kujawsko Pomorskie Province in 3 research periods and demonstrates the scope of implementations and trainings for 7 local authorities and their 300 employees covered by dedicated lifelong learning; especially a specific nature of the trainings; the range of the topics, organization method and the teaching methods, means and tools applied. Finally, the article presents the research of evaluation studies which involved 300 employees (training participants). The employees evaluated the trainings in terms of staff competence enhancement, professional career development and the training outcomes applicability for the job. Detailed questions concerned a collection of opinions on the applicability of the issues covered, number of hours, organization methods and the evaluation of the teaching methods, means and tools applied. The conclusion discusses how Polish local authorities benefited from the implementations and dedicated trainings and demonstrates conclusions and recommendations for lifelong learning of local-authorities' personnel.

Keywords: local authorities' employee, local authority, trainings, the European Union, training evaluation, personal development, professional career, position.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.26

Przesłano do redakcji: luty 2017 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

---

²¹ Dr Monika Klemke-Pitek, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Wydział Zarządzania, ul. Kaliskiego 7, 85-796 Bydgoszcz, autor korespondencyjny: e-mail: monika.kp@utp.edu.pl; tel. +48501365005

EFFECTS OF ROAD TRANSPORT ON HUMAN SAFETY IN THE MAZOWIECKIE PROVINCE

The objective of the article is to frame a panorama of issues related to the negative influence of road transport-related threats on public safety in the Mazowieckie Province. On the basis of collected empirical data and its interpretation in the light of adopted theoretical assumptions, the author will try to identify and explain the conditions (reasons), types, and directions of changes regarding road transport threats and present their negative impact on security of the population in the study region. The research terminology that we may encounter in the subject literature on the security of the population and society relates to multiple determinants. Conducting a pilot study, it was found that the level of security of the population, living in the territory of the Province depends on the interaction of many negative factors, generated or resulting from activities carried out, which include, among others, risks caused by road transport. The level of security depends, inter alia, on the maintenance standard of existing infrastructure. The main problem of the Polish road network is the lack of motorways and express roads. This is an essential factor in reducing the transport accessibility of Poland and its individual areas. Because of the role that road transport plays in international trade and supply logistics for industry and commerce, the lack of road networks with high bandwidth becomes one of the most important factors causing danger to people using the road infrastructure.

Keywords: Road transport, Public safety, Social security, Road transport threats.

WPLYW TRANSPORTU DROGOWEGO NA BEZPIECZEŃSTWO LUDNOŚCI W WOJEWÓDZTWIE MAZOWIECKIM

Cel artykułu stanowi nakreślenie panoramy zagadnień związanych z negatywnym wpływem zagrożeń, powodowanych przez transport drogowy, na bezpieczeństwo ludności i społeczeństwa, mieszkającej w województwie mazowieckim. Autor korzystając z zebranych danych empirycznych i ich interpretacji w świetle przyjętych założeń teoretycznych, podejmuje próbę wyjaśnienia i identyfikacji uwarunkowań (przyczyn) oraz rodzajów i kierunków zmian zagrożeń powodowanych przez transport drogowy, jak również wskazania negatywnych skutków oddziaływania na bezpieczeństwo ludności, mieszkającej w badanym obszarze kraju.

Terminologia badawcza, z którą możemy się spotkać w literaturze przedmiotu, dotycząca bezpieczeństwa ludności i społeczeństwa, odnosi się do wielorakich uwarunkowań. Prowadząc badania pilotażowe stwierdzono, że poziom bezpieczeństwa ludności, mieszkającej w danym obszarze państwa, zależy od oddziaływania wielu negatywnych czynników, generowanych lub będących skutkiem prowadzonych działań, do których należą między innymi zagrożenia powodowane przez transport drogowy. Poziom bezpieczeństwa zależy między innymi od standardu utrzymania istniejącej infrastruktury. Podstawowym problemem polskiej sieci drogowej jest brak autostrad i dróg szybkiego ruchu. Jest to zasadniczy czynnik zmniejszający dostępność komunikacyjną terytorium Polski oraz poszczególnych jej obszarów. Ze względu na rolę, jaką transport drogowy odgrywa w wymianie międzynarodowej oraz w dostawach logistycznych dla przemysłu i handlu, brak sieci dróg o dużej przepustowości staje się jednym z najistotniejszych czynników powodujących zagrożenia dla ludności korzystającej z infrastruktury drogowej.

Słowa kluczowe: Transport drogowy, bezpieczeństwo ludności, bezpieczeństwo społeczne, zagrożenia powodowane przez transport drogowy.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.27

Przesłano do redakcji: luty 2017 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

---

²² Mgr inż. Michał Klimek (Msc, Eng.) Department of Social Sciences and Security, Faculty of Humanities, Siedlce University of Natural Sciences and Humanities.

BUDŻETOWANIE KOSZTÓW KLIENTÓW W PRZEDSIĘBIORSTWACH HANDLOWYCH

Klient jest podstawowym „dostarczycielem” przychodów w każdym przedsiębiorstwie. Z tego powodu relacje z klientami są kluczowym obszarem optymalizacji przez zarządzających jednostkami gospodarczymi. Zadaniem pracowników jednostek gospodarczych jest nawiązywanie i utrzymywanie długotrwałych rentownych relacji z klientami. Rentowne relacje to takie, dzięki którym jednostka gospodarcza osiąga zyski. W procesie optymalizacji rentowności relacji z klientami dużą rolę odgrywają narzędzia rachunkowości zarządczej, a w szczególności rachunki kosztów. Jedną z metod rachunkowości zarządczej jest budżetowanie, którego zadaniem jest planowanie wykorzystania zasobów jednostki gospodarczej oraz ustalenie ewentualnych odchyłeń w powstałych podczas realizacji zaplanowanych działań. Sporządzanie budżetów w przedsiębiorstwie handlowym wymaga integracji wszystkich założeń, które będą miały wpływ na przyszłe budżety. Na przebieg budżetowania ma wpływ wiele czynników wynikających ze specyfiki działania przedsiębiorstwa, jak również ze specyfiki samego przedsiębiorstwa, takich jak: cele działalności, złożoność przedmiotu działalności, styl zarządzania, gotowość pracowników na zmiany itp. Oznacza to, że nie ma jednego typowego schematu budżetowania, możliwego do zastosowania w każdym przedsiębiorstwie. W każdym przedsiębiorstwie do zagadnienia budżetowania należy podchodzić w sposób indywidualny. Koszty klientów budżetować należy w celu optymalizacji rentowności relacji z klientami.

W literaturze oraz praktyce spotyka się wiele zastrzeżeń kierowanych pod adresem budżetowania. Jednak mimo oczywistych wad tej metody stosowanie jej jest relatywnie proste i skuteczne.

Celem opracowania jest wskazanie głównych założeń procesu budżetowania kosztów klientów na tle krytyki tego systemu w literaturze, szczególnie anglojęzycznej.

Słowa kluczowe: budżetowanie, klient, rentowność, rachunkowość.

BUDGETING CUSTOMER COSTS IN COMMERCIAL ENTERPRISES

The customer is the primary “provider” of revenue in every company. For this reason, customer relationships are a key area for optimisation by business unit managers. It is the task of the employees of the business units to establish and maintain long-term profitable customer relations. Profitable relationships are those that make an enterprise profit. Management accounting tools, in particular cost accounting, play a significant role in the process of optimising the profitability of customer relations. One of the management accounting methods is budgeting, whose task is to plan the use of the enterprise's resources and to determine possible deviations in the realisation of planned activities. The drawing up of budgets in a commercial enterprise requires the integration of all assumptions that will have an impact on future budgets. The course of budgeting is influenced by many factors resulting from the specific nature of the company's operations as well as from the specific nature of the company itself, such as: business objectives, the complexity of its business objects, management style, employee readiness to change, etc. The budgeting process is influenced by the specific nature of the company's operations. This means that there is no single typical budgeting scheme that can be applied to each enterprise. In each company budgeting should be dealt with individually. Customer costs should be budgeted in order to optimise the profitability of customer relations. In literature and practice, there are many reservations about budgeting. However, in spite of obvious drawbacks of this method, its application is relatively simple and effective.

The aim of the paper is to indicate the main assumptions of the process of budgeting clients' costs against the background of criticism of this system in literature, especially in English.

Keywords: budgeting, customer, profitability, accounting.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.28

Przesłano do redakcji: luty 2017 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

---

²³ Dr hab. inż. Grzegorz Lew, prof. PRz, Zakład Finansów, Bankowości i Rachunkowości, Wydział Zarządzania, Politechnika Rzeszowska; e-mail: lewgrzes@prz.edu.pl.

G8 – SUSPENSION OR FALL? FROM COLD WAR TO COLD WAR. A SHORT HISTORY OF RUSSIAN PARTICIPATION IN MAJOR INDUSTRIAL DEMOCRACIES

As the result of Russian policy in Ukraine and annexation of the Crimea the G7 leaders agreed at the nuclear summit in the Hague on 25 March 2014, that instead of the G8 summit in Sochi in June 2014 there would be a meeting of G7 leaders in Brussels. These historic events concerning activities of the Group form the background for the specific research goals of this paper: to shortly present the reasons for establishing the G7 and G8; to briefly describe the various issues which have been discussed at annual summits; to introduce the multi-dimensional relations between the G7/G8 and other international organizations; and to assess the effectiveness of particular members of the Group in implementing the decisions taken at the summits. At the end of the paper an attempt is made to answer the question whether, in this new political situation, this specific international institution can continue to work actively for global security. One of the goals of this research was also to evaluate the activity of the G7/G8 from the perspective of more than 30 years. At the end of this paper I try to answer the question whether such a specific intergovernmental institution is still able to act effectively and influence the different dimensions of international security inherent in the new political situations, especially with respect to Russia's war-oriented foreign policy in 2014–2016.

Keywords: G7, G8, origin, system, international institutions, relations with Russia.

G8 – ZMIERZCH CZY UPADEK? OD ZIMNEJ WOJNY DO ZIMNEJ WOJNY. KRÓTKA HISTORIA ROSYJSKIEGO UCZESTNICTWA W GRUPIE GŁÓWNYCH DEMOKRACJI PRZEMYSŁOWYCH

W wyniku rosyjskiej polityki na Ukrainie i po aneksji Krymu przywódcy G7 zdecydowali 25 marca 2014 r. na szczycie nuklearnym w Hadze, że zamiast spotkania G8 planowanego w Soczi w czerwcu 2014 r. odbędzie się szczyt przywódców G7 w Brukseli. Te wydarzenia dotyczące działania Grupy głównych demokracji przemysłowych zostały m.in. uwzględnione w prezentowanym artykule. Do podstawowych jego celów należały: krótkie przedstawienie przyczyn ustanowienia G7 i G8; syntetyczne wskazanie na różnorodne problemy omawiane na dorocznych szczytach; podkreślenie specyfiki stosunków G7/G8 z organizacjami międzynarodowymi oraz ocena efektywności poszczególnych państw Grupy w realizacji decyzji podejmowanych na szczytach. Na końcu artykułu podjęta została próba odpowiedzi na pytanie, czy w nowej politycznej sytuacji, ta instytucja międzynarodowa (funkcjonująca aktualnie bez Rosji) może nadal działać aktywnie na rzecz globalnego bezpieczeństwa, zwłaszcza śledząc działania rosyjskiej polityki zagranicznej w latach 2014–2016. Ważnym celem badania była również ocena aktywności całej G7 i G8 z perspektywy ponad 30 lat.

Słowa kluczowe: G7, G8, geneza, system, instytucje międzynarodowe, relacje z Rosją.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.29

Przesłano do redakcji: luty 2017 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

---

²⁴ Dr hab. Rafał Matera, prof. UŁ, associate professor, Faculty of Economics and Sociology, University of Lodz, paramat@wp.pl, rafal.matera@uni.lodz.pl

PROGRAMY ETYCZNE W ZARZĄDZANIU ORGANIZACJAMI ZAINTERESOWANIA PUBLICZNEGO

W artykule zaprezentowano teoretycznie ugruntowaną i implementacyjnie dojrzałą koncepcję etyki korporacyjnej adresowaną do zarządzających organizacjami zainteresowania publicznego. Za główną przyczynę niepowodzeń w praktycznej realizacji dotychczasowych koncepcji etyki korporacyjnej uznano niewłaściwy sposób ich zaadresowania. Aby całościowa koncepcja zaproponowana w artykule uniknęła losu poprzedniczek, zaadresowano ją do organizacji, które szczególnie potrzebują rozległych programów etycznych do społecznego legitymizowania swojej działalności: instytucji administracji publicznej, przedsiębiorstw i organizacji społeczeństwa obywatelskiego, których działalność dostarcza społecznie ważnych dóbr, czerpie z takich dóbr lub poważnie zagraża takim dobrom. Na tle diagnozy deficytów w zakresie etyki i społecznej uczciwości, występujących w praktyce zarządzania tego typu organizacjami, zaproponowano w ramach szeroko zakrojonych programów etycznych rozwiązania normalizacyjne i narzędzia implementacyjne, których wzajemne sprzężenie gwarantuje efektywną realizację celów etyki. Omówiono funkcjonalności poszczególnych elementów typowego programu etycznego oraz określono warunki ich stosowania. Szczególny akcent położono na problemy społecznej wiarygodności mechanizmów weryfikacji i kontroli, takich jak audyty obywatelskie, wewnętrzne systemy anonimowego powiadamiania o nadużyciach i nieprawidłowościach (infolinie, telefony zaufania, platformy demaskatorskie itp.), programy ochrony whistleblowerów, systemy ciągłego programowania i parametrycznej oceny postępów wdrażania oraz systemy publicznego raportowania. Wyjaśniono znaczenie konieczności kompleksowego instalowania wszystkich takich elementów łącznie i podano przykłady sensownych realizacji.

Słowa kluczowe: etyka korporacyjna, etyka w zarządzaniu, etyka dyskursu, społeczna legitymizacja, polityka reputacyjna, CSR, etyczne programowanie w organizacji.

ETHICAL PROGRAMS IN THE PUBLIC INTERESTS ORGANIZATIONS MANAGEMENT

In the article the theoretically grounded and implementationally matured conception of corporate ethics, addressed to the managers of public interest organizations, was presented. As the main cause of failures in the practical realization of previous conceptions for corporate ethics the improper way of addressing was considered. So that the overall concept proposed in the article avoid the fate of predecessors, it was addressed to organizations that particularly need extensive ethical programs to legitimize their activities: public administration, business and civil society organizations whose activities provides socially important goods, draws on such goods or seriously threatens such goods. Because of ethical deficiencies and the lack of social fairness which appear in management of such organizations, standardization and implementation tools were proposed in the context of broader ethical programs of which the mutual coupling guarantees that ethical goals are effectively pursued. The functionality of the particular components of a typical ethical program were discussed and the conditions of their application were defined. The special attention was paid to the problems of social credibility of verification and control mechanisms such as citizen audits, internal anonymous fraud reporting systems (hotline, telephone calls, whistleblowing platforms etc.), whistleblower protection programs, continuous programming systems and parametric assessment of implementation progress and public reporting systems. The meaning of necessity of congeneric planting every of these elements concomitantly was explained and the examples of reasonable realizations were given.

Keywords: business ethics, corporate social responsibility (CSR), sustainable management, reputation policy.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.30

Przesłano do redakcji: luty 2017 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

---

²⁵ Dr Krzysztof Michalski, adiunkt Zakładu Nauki o Bezpieczeństwie, Wydział Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej

STIMULATING THE HOLDINGISATION OF THE RUSSIAN ECONOMY IN 1991–2008. OUTLINE OF THE PROBLEM

Since the beginning of the 90s of the XX century, from a mass of over one hundred and forty million citizens of the Russian Federation only a few created a significant caste which shaped the economic situation, and often also the political one of this country. The process of creating oligarchy is labile, its dynamics correlates with the economic and political situation of Russia, as well as with the results of the global economy.

In all countries of the crumbling communist block, the system transformation meant not only the changes in the area of politics, political culture and mentality of societies, but it was also the time of formation of a new social stratification. In the last decade of the last century, at the junction of the private business – which, in principle, only then began to freely build the modern economy, based on private property and remains of the centrally controlled economy – representatives of the policy and the services of the previous and current system began the process of economic transformation in the ownership sphere.

STYMULOWANIE HOLDINGIZACJI ROSYJSKIEJ GOSPODARKI W LATACH 1991–2008. ZARYS PROBLEMU

We wszystkich państwach rozpadającego się na początku lat 90. XX wieku bloku komunistycznego, transformacja systemowa oznaczała nie tylko zmiany w sferze polityki, kultury politycznej i mentalności społeczeństw – był to również czas tworzenia się nowej stratyfikacji społecznej. W Rosji, na styku prywatnego biznesu i państwa powstała grupa oligarchów, bez skrępowania wykorzystujących typowy dla transformujących się systemów symbiotyczny spłot: uwolnioną gospodarkę, opartą na własności prywatnej oraz pozostałości gospodarki centralnie sterowanej. Przedstawiciele elity władzy i elity biznesu rozpoczęli proces przekształceń gospodarczych w sferze własności. Pozycja oligarchii w rosyjskim systemie politycznym była kluczowa dla legitymizacji przywództwa państwowego w latach 1991–2008. Pozycja prezydenta oparta była bowiem nie o sformalizowane zaplecze polityczne, kluczowe było utrzymywanie chwiejnej równowagi między różnymi grupami interesu i nacisku. Instytucja prezydenta została na wiele lat osłabiona i uzależniona od wpływów oligarchii.

Słowa kluczowe: oligarchia, transformacja gospodarcza i polityczna, Federacja Rosyjska.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.31

Przesłano do redakcji: luty 2017 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

---

²⁶ Dr Justyna Ołędzka, Uniwersytet w Białymstoku.

THE CANADIAN BASE PENSION PLAN FACING CONTEMPORARY CHALLENGES

The paper presents the current base pension plan operating in Canada. It describes each pillar of the Canadian pension scheme. The paper demonstrates that the benefits constitute a form of citizen's pension granted regardless of the years of service within the so-called state pension (OAS), which is granted to citizens after they reach a certain age. People are eligible for benefits after having at least 10 yearlong residency in Canada after turning 18, if they live in Canada. It also presents supplements to the pension available to the poorest pensioners. For the 1st pillar demographic factors are now the main source of threats. The article also presents the principles of the 2nd pillar (CPP), which is of redistribution-capital nature and which was seen by its creators as a supplement to the citizen's pension, allowing to achieve a 25% replacement rate with reference to the maximum income from which social insurance contributions were taken. Overachievements of the 2nd pillar enabled implementation of the capital component. The currently generated surpluses of incomes over expenditure in CPP allow to invest free resources in financial markets. The final part of the article present forecasts for the Canadian pension scheme, taking into account its base and supplementary parts. The significance of individual actions aimed at securing a source of income for the period following the professional career was emphasized.

Keywords: base pension plan, replacement rate, retirement benefits.

KANADYJSKI PLAN EMERYTALNY W OBLICZU WSPÓŁCZESNYCH WYZWAŃ

W opracowaniu został przedstawiony obecnie funkcjonujący w Kanadzie bazowy system emerytalny. Omówiono I filar emerytalny, z którego świadczenia mają charakter emerytury obywatelskiej przyznawanej bez względu na przepracowane lata. Emerytura państwowa (OAS) przysługuje wszystkim obywatelom po osiągnięciu określonego wieku, którzy mieszkali na terenie Kanady po osiągnięciu pełnoletności przez co najmniej 10 lat, a dla pobierających to świadczenie za granicą okres ten wynosi 20 lat. Do świadczenia podstawowego przewidziane zostały dodatki dla osób najuboższych. Kolejno poddano analizie perspektywy I filaru oraz przedstawiono główne zagrożenia, wśród których te o najdonoślejszym znaczeniu związane są z czynnikami demograficznymi, tj. z rosnącą długością życia oraz malejącą dzietnością. W dalszej części opracowania skupiono się na II filarze emerytalnym (CPP), który ma charakter redystrybucyjno-kapitałowy. Ten element systemu emerytalnego jest finansowany ze składek finansowanych przez pracodawców i pracowników. W zamierzeniu II filar miał być uzupełnieniem dla emerytury obywatelskiej, pozwalając na uzyskanie 25% stopy zastąpienia w odniesieniu do maksymalnych oskładkowanych dochodów. Obecnie generowane nadwyżki wpływów nad wydatkami w CPP pozwalają na inwestowanie wolnych środków na rynkach finansowych, w filar ten dopiero z czasem wbudowano kapitałowy komponent. W ostatniej części tekstu omówiono prognozy dla kanadyjskiego systemu emerytalnego uwzględniające jego bazową i dodatkową część. Podkreślone zostało znaczenie indywidualnie podejmowanych działań mających na celu zapewnienie źródła dochodu po zaprzestaniu aktywności zawodowej.

Słowa kluczowe: bazowy system emerytalny, stopa zastąpienia, świadczenia emerytalne.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.32

Przesłano do redakcji: czerwiec 2016 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

---

²⁷ Dr Anna Ostrowska-Dankiewicz, adiunkt, Zakład Finansów, Bankowości i Rachunkowości, Politechnika Rzeszowska, coresponding author; e-mail: anna.ostrowskadankiewicz@gmail.com.

²⁸ Lic. Katarzyna Tompalska, Podkarpacki Dom Ubezpieczeń Sp. z o.o.; e-mail:katarzyna.tompalska@vp.pl.

CHARAKTER PRAWNY I FUNKCJE WYSOKIEGO KOMISARZA OBWE DS. MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH

Autorka artykułu ukazuje rolę Wysokiego Komisarza OBWE ds. Mniejszości Narodowych (HCNM) w systemie międzynarodowej ochrony praw człowieka. Chodzi w szczególności o ustalenie, jak realizuje swą funkcję czuwania nad ochroną praw mniejszości narodowych w państwach członkowskich OBWE. W tym celu w artykule zaprezentowano: genezę HCNM, podstawy prawne działalności, charakter prawny, strukturę HCNM, funkcje, a także główne obszary działalności, tj.: zapobieganie i rozwiązywanie konfliktów narodościowych; udzielanie wsparcia na rzecz nauczania języków mniejszości; promowanie aktywnego uczestnictwa w życiu publicznym; promowanie łatwego dostępu mniejszości do mediów; podkreślenie roli policji w społeczeństwach wieloetnicznych; promowanie dobrych stosunków międzypaństwowych; promowanie działań na rzecz integracji społeczeństw.

Analiza instytucji Wysokiego Komisarza OBWE ds. Mniejszości Narodowych podjęta w niniejszym artykule daje okazję do podjęcia ważnych rozważań naukowych w kwestii istoty ochrony praw mniejszości narodowych, zagrożeń które tu występują oraz wysiłków związanych z poszukiwaniem adekwatnych instrumentów rozwiązywania występujących w tym obszarze konfliktów. Formulowane na przestrzeni lat zalecenia Wysokiego Komisarza Mniejszości Narodowych, mimo iż mają charakter polityczno-prawny, stały się wyznacznikiem rozwiązań dla wielu regulacji prawnych na kontynencie, a także zobowiązały państwa członkowskie do przestrzegania ustalonych i przyjętych zasad. Siła ich oddziaływania została wzmocniona przez istniejące mechanizmy ochrony praw mniejszości, a także wsparcie na drodze konsensu państw członkowskich, jak też liczących się organizacji międzynarodowych. To właśnie dzięki instytucji Wysokiego Komisarza możemy mówić dziś, iż OBWE udało się stworzyć jeden z najbogatszych, choć bez mocy prawnie wiążącej, zakresów ochrony jednostek tworzących mniejszości narodowe w Europie. Charakter tego systemu, dzięki swojej otwartości stał się płaszczyzną do debat nad wszelkimi problemami dotyczącymi ochrony praw mniejszości, również tymi wykraczającymi ponad już ustalone standardy.

Słowa kluczowe: Wysoki Komisarz ds. Mniejszości Narodowych, OBWE, mniejszości narodowe, ochrona.

LEGAL STATUS AND FUNCTIONS OF THE HIGH COMMISSIONER FOR NATIONAL MINORITIES

The author of this article shows the role of the OSCE High Representative of National Minorities (HCNM) in the international protection of human rights. It is, in particular, to determine how it performs the function of guarding the rights of minorities in states

OSCE members. For this purpose, the article presents the origin of HCNM, legal bases of activity, legal status, HCNM structure, functions and main areas of activity, i.e.: prevention and resolution of ethnic conflicts; providing support for the teaching of minority languages; promoting active participation in public life; promoting easy access of minorities to the media; highlighting the role of the police in multiethnic societies; promotion of good interstate relations; promoting actions for the integration of societies.

The analysis of the OSCE National OSH Commissioner's position in this article gives an opportunity to make important scientific considerations on the essence of the protection of minority rights, the threats that occur here, and the efforts to seek adequate means of resolving conflicts in this area. The recommendations made by the High Commissioner for National Minorities over the years, despite their political and legal nature, have become a determinant of the many legal regulations on the continent, and have obliged Member States to abide by established and accepted principles. The strength of their impact has been strengthened by the existing mechanisms for the protection of minorities' rights, as well as support by the Member States, as well as important international organizations.

Keywords: High Commissioner for National Minorities, OSCE, national minorities, protection.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.33

Przesłano do redakcji: luty 2017 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

---

²⁹ Doktorantka Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Wydział Prawa, Administracji i Zarządzania.

NIEPEWNOŚĆ, POSTMODERNIZM I WZROST GOSPODARCZY³¹

Istnienie wzajemnego wpływu gospodarki i kultury nie budzi dziś wątpliwości. Panuje też szeroka zgoda odnośnie do zakończenia ery industrialnej w gospodarce i modernizmu w kulturze. Natomiast kwestie definicji i kluczowych cech wyróżniających obecnej kondycji ludzkości są przedmiotem nieustających sporów. Jednym z dominujących określeń współczesnej kultury jest postmodernizm. Pozostawiając na boku dyskusje dotyczące prawidłowości przyjętej nazwy, przedmiotem niniejszego artykułu są relacje wyróżniających cech współczesnej kultury i wzrostu gospodarczego. Celem artykułu jest poszerzenie naszej wiedzy o styku gospodarki i kultury poprzez zbadanie zależności kontynuacji wzrostu gospodarczego na obecnym etapie rozwoju kapitalizmu od wykształcenia w kulturze cech postmodernizmu. Główna teza pracy mówi, że zasadnicze cechy kulturowe, współdecydujące o nastaniu epoki postmodernizmu, są obecnie warunkiem koniecznym dalszego wzrostu popytu, a tym samym wzrostu gospodarczego.

W artykule pokazano, w jaki sposób ponowoczesna kultura pełni swoją kluczową funkcję, polegającą na pobudzaniu popytu i zapewnianiu, by nigdy nie został w pełni zaspokojony. Popyt, wbrew temu, co zakłada się w ekonomii głównego nurtu, nie może wraz ze wzrostem dochodów samoistnie rosnać w nieskończoność. Wraz ze wzrostem dochodu, dalszy wzrost konsumpcji jest coraz bardziej utrudniony. Wzrost popytu staje się coraz bardziej zależny od zmiany samego podejścia do konsumpcji i jej rozumienia – od wykształcenia się cech postmodernizmu. Dopełnieniem analizy jest powiązanie z rozwojem postmodernizmu koncepcji tzw. zwrotu kulturowego w gospodarce.

Słowa kluczowe: postmodernizm, kultura, wzrost gospodarczy, kryzys, niepewność.

UNCERTAINTY, POSTMODERNISM AND ECONOMIC GROWTH

There is little doubt that economy and culture are mutually related. It is also widely acknowledged that the industrial era in economies and modernism in culture have come to an end. In turn, the question of definition and distinctive characteristics of the current condition continue to raise disputes. One of the terms often used to describe the contemporary culture is postmodernism. Putting aside contentions about the validity of the term, the author focuses on the relationship between the defining characteristics of contemporary culture and economic growth. The aim of the paper is to advance the knowledge of economy and culture by investigating the issue of dependence of sustaining economic growth at the current stage of capitalism on developing characteristics of postmodern culture. It is argued that the underlying cultural characteristics of the postmodern condition are indispensable for continued growth of demand and, ipso facto, economic development.

The author explains how the postmodern culture plays its vital role of stimulating demand and assuring it will never be fully satiated. Contrary to what mainstream economics assumes, demand cannot automatically expand to keep pace infinitely with the growth of income. Further growth of consumption is ever more dependent on changing the very approach to consumption and its understanding – which come down to the emergence of the traits of postmodernism. Juxtaposing and relating the concept of “cultural turn” with postmodernism complements the analysis.

Keywords: postmodernism, culture, economic growth, crisis, uncertainty.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.34

Przesłano do redakcji: luty 2017 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

³⁰ Dr Lesław Pietrewicz, Instytut Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa; e-mail: pietrewi@inepan.waw.pl.

³¹ W artykule wykorzystano fragmenty nieopublikowanego referatu autora wygłoszonego na konferencji „Imperatywy współpracy w turbulentnym świecie” („ИМПЕРАТИВЫ СОТРУДНИЧЕСТВА В ТУРБУЛЕНТНОМ МИРЕ”) 22 października 2015 r. w Moskwie.

Krzysztof PRENDECKI³²
Krzysztof REJMAN³³
Włodimir DEMCZENKO³⁴
Kamil KARDIS³⁵
BEÁTA BALOGVÁ³⁶

DIFFERENT APPROACHES TO FANS AND SPORTS ARENAS

Fans have self-worths and cells, an awareness of the separateness and an unofficial internal. They constitute the group based on the direct and personal contact, to a large extent are becoming involved emotionally and are identifying with the group. Fans are an interesting research topic. They are hatching for transformations, they are developing and are transforming. They are worrying and colourful, are shocking and fascinate, are arousing anxiety and embarrassment. Probably each of us heard about excesses of fans. Through their proceedings many persons suffered harm because of the health and the life, a personal property was destroyed and public, a public life underwent the destabilization and sports. However fans of the volleyball are completely different, constitute the phenomenon of exemplary supporting undoubtedly. They cause, that the court is changing into the stage performance, but fans, rather than competitors are becoming actors playing main parts. In the present article these colourful elements of supporting will be portrayed, with particular reference to one from best at Europe, of Resovii fans Rzeszów. It seems extremely important, introducing to the complexity of issues the sports consumer which is transforming from the industrial fan into the fan of sports impressions. Of unusually difficult consumer, due to the fact that ambulant fans are among a clientele to matches in case of successes. An issue of perceiving changes which are taking place in the business sphere and the sponsorship, seems very interesting where market rules are obscuring the traditional, fanatical form of supporting, making the buyer of services from the fan, best in the character of passes for the consecutive season of the volleyball.

Keywords: Fans, sports arenas, volleyball.

RÓŻNE OBLICZA KIBICÓW I AREN SPORTOWYCH

Kibice posiadają własne wartości i cele, świadomość odrębności i nieformalną organizację wewnętrzną. Stanowią grupę opartą na styczności bezpośredniej i osobistej, w dużym stopniu angażują się emocjonalnie i identyfikują z grupą. Fani są interesującym tematem badawczym. Ulegają przemianom, rozwijają się i przekształcają. Są to grupy niepokojące i wielobarwne, szokują i fascynują, budzą niepokój i zakłopotanie. Zapewne każdy z nas słyszał o ekscesach kibiców. Przez ich postępowanie wiele osób ucierpiało na zdrowiu i życiu, zniszczone zostało mienie prywatne i publiczne, uległo destabilizacji życie publiczne i sportowe. Jednak kibice siatkarscy są zupełnie inni, stanowią niewątpliwie fenomen kibicowania wzorowego. Powodują, że boisko przemienia się w spektakl teatralny, ale aktorami grającymi główne role stają się kibice, a nie zawodnicy. W artykule ukazano te barwne elementy kibicowania, ze szczególnym uwzględnieniem jednych z najlepszych w Europie, kibiców „Resovii” Rzeszów. Wydaje się niezwykle ważne przedstawienie złożoności problematyki konsumenta sportowego, który przeobraża się z kibica industrialnego w kibica wrażeń sportowych. Konsumenta niezwykle trudnego, z uwagi na fakt, że wśród klienteli znajdują się fani chodzący na mecze w przypadku sukcesów. Bardzo interesująca wydaje się kwestia postrzegania zmian jakie dokonują się w sferze biznesowej i sponsoringu, gdzie rynkowe reguły przysyłają tradycyjną, fanatyczną formę kibicowania, czyniąc z kibica nabywcę usług, najlepiej w postaci kartonów na kolejny sezon siatkarski.

Słowa kluczowe: kibice, areny sportowe, siatkówka.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.35

Przesłano do redakcji: luty 2017 r.
Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

---

³² Dr Krzysztof Prendecki, Katedra Nauk Humanistycznych, Wydział Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej, e-mail: prend@prz.edu.pl

³³ Dr Krzysztof Rejman, PWSTE Jarosław

³⁴ Dr Włodimir Demczenko, Instytut Badań Regionalnych Ukrainiejskiej Akademii Nauk, Ukraina

³⁵ Doc. Mgr. Kamil Kardis, PhD, Uniwersytet Preszowski, Słowacja

³⁶ Prof. PhDr. Beáta Balogová PhD, Uniwersytet Preszowski, Słowacja

ОЦЕНКА РАЗВИТИЯ СТРАХОВОГО РЫНКА УКРАИНЫ С УЧЕТОМ ТРЕБОВАНИЙ ЕС

В статье рассмотрено состояние страхового рынка Украины в условиях ее евроинтеграции с учетом проведенной сравнительной оценки параметров развития страхового рынка стран ЕС и Украины. Требования ЕС повышают для Украины актуальность обеспечения надлежащего качества услуг страховщиками, адаптацию к увеличивающейся конкуренции на рынке финансовых услуг.

Реализация реформы финансового сектора в Украине будет осуществляться в соответствии с имплементацией 12 раздела Соглашения об Ассоциации между Украиной и Европейским Союзом в сфере финансовых услуг «Экономическое и отраслевое сотрудничество» через поддержку процесса адаптации регулирования финансовых услуг к потребностям открытой рыночной экономики; обеспечение эффективной и надлежащей защиты инвесторов и других потребителей финансовых услуг, а также через реализацию Комплексной программы развития финансового сектора Украины до 2020 года. Показано, что на современном этапе страховой рынок Украины требует существенного усовершенствования нормативно-правовой базы регулирования и надзора за деятельностью его участников, внедрения европейских стандартов для реализации его потенциала через пруденциальный страховой надзор с установлением требований к финансовой устойчивости страховщиков. При введении условий Solvency II учитываются текущие результаты в области страхования, оценивается управление рисками, уровень финансового менеджмента, разрабатываются и внедряются стандарты оценки инвестиционного риска, требования к капиталу и платежеспособности страховщика.

Сравнительный анализ доли выборки европейских стран на мировом рынке по объему страховых премий показал широкий диапазон (от 0,03 до 7,03%), характеризующий высокий уровень асимметрии в показателях развития страхового рынка – от наиболее развитого в Великобритании до зарождающегося в Украине.

Наибольшая доля страховых премий по страхованию жизни в общем объеме премий отмечается в Италии, в Великобритании и Франции. Польский рынок имеет паритетное соотношение страхования жизни и рискованных видов страхования, но с меньшей долей страхования жизни, что свидетельствует о необходимости разработки более привлекательных программ в этом сегменте страхового рынка с ориентацией на лидеров.

Ключевые слова: страховой рынок, пруденциальный надзор, платежеспособность, страховые премии, Директивы ЕС.

THE ASSESSMENT OF THE DEVELOPMENT OF THE INSURANCE MARKET OF UKRAINE TAKING INTO ACCOUNT EU REQUIREMENTS

The article describes the state of the insurance market of Ukraine under conditions of European integration taking into account the comparative assessment of parameters of development of the insurance market of EU countries and Ukraine. The EU requirements to increase for Ukraine the relevance of ensuring proper quality of services insurers adapt to growing competition in the financial services market.

An implementation of reform of financial sector in Ukraine will be carried out in accordance with the implementation 12 section "Economic and sector cooperation" of the Association Agreement between Ukraine and the European Union in industry of the financial services through the support of the process of adaptation of regulation of financial services with the needs of open market economy; ensuring effective and adequate protection of investors and other consumers of financial services through the implementation of the Comprehensive program of development of the financial sector of Ukraine till 2020. It is shown that at the modern stage of insurance market of Ukraine requires significant improvement of regulatory legal base of regulation and oversight over the activities of its members, the implementation of European standards for the realization of his potential through prudential insurance supervision with the establishment of requirements to financial stability of insurers. The introduction of the Solvency II conditions accounted for the current results in the field of insurance, evaluates risk management, financial management, develop and implement standards for evaluation of investment risk, capital requirements and the solvency of the insurer.

A comparative analysis of the share of European countries in the global market by volume of insurance premiums showed a wide scope (0.03 - 7.03%), reflecting the high level of asymmetry in the indicators of insurance market development, as the most developed in great Britain until the nascent in Ukraine.

The largest share of insurance premiums on life insurance in total premiums observed in Italy, Great Britain and France. The Polish market has a parity ratio of life insurance and risk insurance, but with a smaller portion of life insurance that requires the development of more attractive program in this segment of the insurance market with a focus on leaders.

Keywords: insurance market, prudential supervision, solvency, insurance premiums, EU Directives.

³⁷ Рyszard Пукала, кандидат экономических наук, Государственная высшая технико-экономическая школа им.Б.Маркевича, Польша, г. Ярослав; e-mail: ryszard.pukala@interia.pl

³⁸ Наталья Внукова, доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой управления финансовыми услугами Харьковского национального экономического уни-верситета имени Семена Кузнеця; e-mail: ufp2007@meta.ua

OCENA STANU ROZWOJU RYNKU UBEZPIECZENIOWEGO UKRAINY Z UWZGLĘDNIENIEM WYMOGÓW UE

W artykule dokonano oceny stanu rozwoju rynku ubezpieczeniowego Ukrainy w warunkach jej integracji europejskiej z uwzględnieniem przeprowadzonej analizy porównawczej wskaźników rozwoju rynku ubezpieczeniowego krajów UE i Ukrainy. Wymagania UE podnoszą dla Ukrainy aktualność zapewnienia właściwej jakości usług świadczonych przez ubezpieczycieli, adaptację do zwiększającej się konkurencji na rynku usług finansowych.

Realizacja reformy sektora finansowego na Ukrainie będzie się odbywać w warunkach implementacji 12. rozdziału „Ekonomicznej i sektorowej współpracy” układu o stowarzyszeniu pomiędzy Ukrainą i Unią Europejską w sferze usług finansowych poprzez wsparcie procesu adaptacji regulacji usług finansowych z wymogami otwartej gospodarki rynkowej, zabezpieczeniem efektywnej i odpowiedniej ochrony inwestorów i innych odbiorców usług finansowych poprzez realizację „Kompleksowego programu rozwoju sektora finansowego Ukrainy do 2020 roku”.

Wykazano, że na obecnym etapie rynek ubezpieczeniowy Ukrainy wymaga znacznego udoskonalenia ram normatywno-prawnych w zakresie regulacji i nadzoru nad działalnością jego uczestników, wdrożenia standardów europejskich w celu realizacji jego potencjału poprzez nadzór nad działalnością ubezpieczeniową z zastosowaniem wymogów w zakresie bezpieczeństwa finansowego ubezpieczycieli. Wraz z wdrożeniem warunków Solvency II uwzględniane są bieżące wyniki w zakresie ubezpieczeń, oceniane jest zarządzanie ryzykiem, poziom zarządzania finansami, opracowywane są i wdrażane standardy oceny ryzyka inwestycyjnego, wymogów kapitałowych oraz wypłacalności ubezpieczyciela.

Analiza porównawcza udziału wybranych krajów europejskich w rynku światowym w zakresie składki ubezpieczeniowej wskazuje szerokie dysproporcje (od 0,03 do 7,03%), co odzwierciedla wysoki poziom asymetrii we wskaźnikach rozwoju rynku ubezpieczeniowego, w przypadku Wielkiej Brytanii najlepiej rozwiniętego, zaś w przypadku Ukrainy dopiero się kształtującego.

Największy udział składek ubezpieczeń na życie w składce łącznej zauważalny jest we Włoszech, Wielkiej Brytanii i Francji. Polski rynek ubezpieczeniowy charakteryzuje się względnie parytetowym udziałem ubezpieczeń na życie i majątkowych, jednak z mniejszym udziałem życiowych, co wskazuje na potrzebę opracowania bardziej atrakcyjnych produktów w tej grupie ubezpieczeń z orientacją na liderów rynku.

Słowa kluczowe: rynek ubezpieczeniowy, nadzór ubezpieczeniowy, wypłacalność, składka ubezpieczeniowa, dyrektywy UE.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.36

Przesłano do redakcji: luty 2017 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

Agnieszka SMARZEWSKA³⁹
Ewelina MELANIUK⁴⁰
Agnieszka DYMICKA⁴¹
Adam SZEPELUK⁴²

KSZTAŁTOWANIE BEZPIECZEŃSTWA ZAWODOWEGO ABSOLWENTÓW

Szansę na znalezienie pracy wzrastają wraz z ukończeniem studiów wyższych. Zapewnienie bezpieczeństwa zawodowego absolwentom stanowi jedno z podstawowych działań kształtowanych przez bezpieczeństwo edukacyjne. Monitorowanie karier zawodowych absolwentów jest pożądanym działaniem szkoły, przekładającym się na aktualizację realizowanej strategii. Celem artykułu jest dokonanie analizy sytuacji absolwentów uczelni po ukończeniu kształcenia na poziomie studiów wyższych I i II stopnia. Efektem badań jest stwierdzenie, że wykształcenie wyższe zwiększa szanse na zatrudnienie, a realizowany w trakcie studiów program kształcenia umożliwia właściwe przygotowanie do wejścia na rynek pracy. Badania potwierdziły, iż stopień ukończonych studiów jest czynnikiem różnicującym szanse zawodowe absolwentów uczelni. Przedstawione wnioski kształtują pozytywną opinię absolwentów w zakresie wszystkich obszarów objętych badaniami, potwierdzając tym samym poprawność prowadzonej polityki uczelni i działań budujących bezpieczeństwo edukacyjne. Ponad 80% absolwentów jest przekonanych o właściwym przygotowaniu do pracy zawodowej. Główną zaletą zdobytego wykształcenia zdaniem absolwentów jest wzrost szans na rynku pracy. Absolwenci zastrzegają konieczność ulepszenia oferty edukacyjnej, społecznej i kulturalnej uczelni, głównie poprzez organizację spotkań z ciekawymi ludźmi, kursów językowych oraz wycieczek naukowych/studyjnych. Prezentowane wyniki badań są zatem częścią cyklu badawczego z zakresu bezpieczeństwa edukacyjnego, uwzględniającego szereg tworzących je elementów, m.in. badania studentów I roku w zakresie wyboru uczelni oraz kierunku studiów, badania opinii pracodawców pod kątem oceny studentów odbywających praktyki zawodowe czy monitoringu karier zawodowych absolwentów.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, absolwent, rynek pracy, stopień studiów.

FORMING OF THE GRADUATES' PROFESSIONAL SAFETY

Chances of the placement are growing along with obtaining a university degree. Providing the occupational safety for graduates constitutes one of basic action shaped by the educational safety. Monitoring professional careers of graduates is desired with functioning of the school, translating into the update of the realized strategy. This article aims to analyze the situation of graduates after finishing education at the undergraduate level and postgraduate level. A statement that the higher education is lengthening the odds on the employment is an effect of survey, and the program carried out in the course of studies of the education enables due preparing for the transition to the labour market. The survey confirmed that the degree of completed studies was a factor diversifying professional chances of graduates of the college. Made conclusions are shaping the positive opinion of graduates in all areas provided with the survey, confirming the correctness of the pursued politics of the college and action creating the educational safety in the process. Over the 80% of graduates are convinced of the due preparation for the career. According to graduates' an increase in the labour market opportunities is a major advantage of the get education. Graduates are reserving the need to modify the college offer of the educational, social and cultural areas, mainly through the organization of meetings with interesting people, language courses and scientific trips. And so presented findings are a part of the research cycle from the margin of safety educational, taking into account the row of elements forming them, among others examining students at the beginning in choice of college and course degree, of opinion poll of employers in terms of the assessment of students undergoing traineeships or the monitoring of professional careers of graduates.

Keywords: safety, graduate, labor market, degree system.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.37

Przesłano do redakcji: czerwiec 2016 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

³⁹ Dr inż. Agnieszka Smarzevska, Katedra Ekonomii i Zarządzania, Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, ul. Sidorska 95/97, 21-500 Biała Podlaska, tel. 833449944; e-mail: a.smarzevska@pswbp.pl

⁴⁰ Mgr inż. Ewelina Melaniuk, PSW im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej.

⁴¹ Mgr Agnieszka Dymicka, PSW im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej.

⁴² Mgr Adam Szepeluk, PSW im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej.

FLASH MOB – TŁUM SPONTANICZNY...?

*Thumy są zawsze tą siłą, która rozsypuje
zmurszałą budowlę cywilizacji. Wtedy spełniają swą rolę,
a siła polegająca na ilości jest wówczas ideą przewodnią historii.
Czy nasza cywilizacja nie potrafi ujść podobnego losu?
Można się tego lękać, ale nie wiemy tego jeszcze.
Tak czy inaczej, musimy przygotować się
na rządy tłumów...*
Gustaw Le Bon

Artykuł jest próbą ukazania zjawiska społecznego, z którym obecnie mamy do czynienia w przestrzeni publicznej. Sztuczny tłum, który nazywany jest flash mobem traktowany jest, jako spontaniczna zabawa. Udana akcja flash moba zależy od elementu zaskoczenia i przykucia uwagi przypadkowych przechodniów.

W flash mobie bierze udział grupa obcych sobie ludzi, którzy organizują się za pomocą mediów elektronicznych, takich jak telefony komórkowe czy Internet. Gromadzą się w miejscu publicznym i zachowują w określony sposób, przez z góry określony czas, a następnie szybko się rozchodzą.

Wielu badaczy opisuje flash mob jako modę, która pokazuje zdolność ludzi do błyskawicznego organizowania się. Moda na tego typu akcje przywędrowała z Ameryki. Pierwszy Mob Projekt odbył się w Nowym Jorku na początku 2003 roku. Obecnie flash-mobowe szaleństwo opanowuje Europę.

Każdy flash mob jest wyjątkowy i stara się zwrócić uwagę przechodniów. Często o takich wydarzeniach mówi się, pisze i pokazuje je w mediach. Nie zawsze flash mob organizowany jest dla zabawy i przyjemności. Czasami organizatorzy chcą nagłośnić ważną sprawę. Może być to happening, który ma na celu pokazanie solidarności w jakiejś ważnej sprawie, wyrażenie swojej opinii, a nawet protestu. Akcje flash mobowe są też wykorzystywane do celów komercyjnych. Jest to jednak sprzeczne z ideologią fiesz moba, mówiącej o akcjach organizowanych dla czystej przyjemności i niemających żadnego innego celu.

Słowa kluczowe: flash mob, tłum, komunikowanie, zabawa.

FLASH MOB – SPONTANEOUS CROWD...?

The article is an attempt to show a social phenomenon which we now face in the public space. Artificial crowd, which is called a flash mob, is treated as a spontaneous fun. A successful flash mob action depends on the element of surprise and attention from bystanders.

The flash mob involves a group of strangers who organize it using electronic media, such as mobile phones or the Internet. They gather in a public place and behave in a certain way for a predetermined time, then quickly disperse.

Many researchers describe flash mob as a fashion, which shows the human ability to organize instantly. The fashion for this type of actions was brought from America. First Mob Project was held in New York in early 2003. Currently flash mobs madness came to Europe.

Each flash mob is unique and tries to draw the attention of passers. Such events are often bespoken and shown in the media. Not every flash mob is organized for fun and pleasure. Sometimes the organizers want to publicize an important case. This may be a happening which is intended to show solidarity in some important matter, to express some opinions or even protest. Flash mobs are also used for commercial purposes. However, this is contrary to the ideology of the flash mob speaking about actions organized for pure pleasure and without other purpose.

Keywords: flash mob, crowd, communication, fun.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.38

Przesłano do redakcji: marzec 2017 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

---

⁴³ Dr Hanna Sommer, Zakład Nauk Humanistycznych, Wydział Zarządzania, Politechnika Rzeszowska, al. Powstańców Warszawy 8, 35-959 Rzeszów; e-mail: hansom@prz.edu.pl.

ANALYSIS OF CONSUMER EXPECTATIONS RELATED TO THE SERVICES PROVIDED BY GAS COMPANY

The aim of the study was getting an opinion of gas consumers on the functioning of the gas distribution subsystem. The conducted survey concerned the issues related to the assessment of nuisance, the effectiveness of notification and the assessment of losses caused by interruptions in gas supply. The survey also included the satisfaction of the respondents with the quality of services provided by the gas enterprise. An important issue is the assessment of nuisance of gas supply interruptions, their time and frequency, knowledge of the causes, nuisances and losses caused by the lack of gas supply. Additional questions concern, among others, the issues of costs associated with gas consumption, the continuity of gas supply and the required pressure. Customer feedback may be used to determine the compensation for losses resulting from gas supply disruptions. Consumers opinions can be used in determining the standards of gas supply reliability. In turn, the respondents' suggestions are aimed at improving the quality of services provided by the gas company. In order to assess the level of satisfaction and continuously improve the quality of service the gas company should carry out continuous monitoring of satisfaction among gas recipients by conducting surveys among them. The performed research can be very helpful in planning potential modernization of critical infrastructure and to maintain its proper functioning.

Keywords: consumers survey, gas infrastructure operation, gas supply, assessment of gas supply.

ANALIZA OCZEKIWAŃ KONSUMENTA ZWIĄZANYCH Z USŁUGAMI DOSTARCZONYMI PRZEZ ZAKŁADY GAZOWE

Celem badania było poznanie opinii odbiorców gazu na temat funkcjonowania podsystemu dystrybucji gazu. Przeprowadzone badanie sondażowe dotyczyło zagadnień związanych z oceną uciążliwości, skuteczności powiadomienia oraz oceną strat spowodowanych przez przerwy w dostawie gazu. W badaniu sondażowym uwzględniono również ocenę zadowolenia ankietowanych z jakości świadczonych usług przez zakład gazowy. Istotnym zagadnieniem jest ocena przez respondentów uciążliwości przerw w dostawie gazu, czasu oraz częstotliwości, znajomości przyczyn, uniedogodnień oraz strat, jakie powoduje brak dostawy gazu. Dodatkowa problematyka pytań dotyczy między innymi kosztów związanych z zużyciem gazu, a także oceny ciągłości dostaw gazu do ich odbiorców oraz wymaganego ciśnienia. Zebrane opinie odbiorców mogą znaleźć zastosowanie przy wyznaczaniu rekompensat za straty wynikłe z przerw w dostawie gazu. Opinie konsumentów mogą być stosowane przy określaniu standardów niezawodności dostawy gazu. Z kolei sugestie respondentów mają na celu poprawę jakości świadczonych usług przez zakład gazowy. Dodatkowa tematyka pytań dotyczyła między innymi sposobu wykorzystania oraz zużycia gazu ziemnego. W celu przeprowadzania oceny poziomu satysfakcji oraz stałego podnoszenia jakości usług, zakłady gazowe powinny prowadzić ciągły monitoring zadowolenia wśród odbiorców gazu poprzez przeprowadzanie wśród nich sondaży. Przeprowadzone badania mogą być bardzo pomocne w planowaniu potencjalnych modernizacji infrastruktury i utrzymania jej prawidłowego funkcjonowania.

Słowa kluczowe: badania sondażowe, eksploatacja infrastruktury gazowej, zaopatrzenie w gaz, ocena dostaw gazu.

DOI:10.7862/rz.2017.hss.39

Przesłano do redakcji: luty 2017 r.

Przyjęto do druku: czerwiec 2017 r.

---

⁴⁴ Mgr inż. Marek Urbanik, Wydział Budownictwa, Inżynierii Środowiska i Architektury, Politechnika Rzeszowska, al. Powstańców Warszawy 6, 35-959 Rzeszów; e-mail: marekurbanik@onet.pl.